În ţara lui Mircea Eliade, la 25 de ani de la moartea acestuia şi la 30 de ani după moartea discipolului său, Sergiu Al-George

„Idealul unui comunist consecvent nu poate fi decât un stat alcătuit din milioane de arestaţi şi milioane de paznici”
(Vintilă Horia, rev. „Destin”, 12/1962)

Observaţia lui Vintilă Horia (reprodusă din vol. *Înapoi la Aristarc*, de Nicolae Florescu, 2009), pe lângă justeţea aprecierii numărului de victime reprezentate de milioanele de români nevinovaţi schinghiuiţi de mercenarii ocupantului sovietic după gratii, are darul de a fi fost corect intuită din ambele direcţii: şi dispre victime, şi dinspre paznicii sistemului comunist. Căci, după unele surse, în perioada „ocupaţiei comuniste” (apud. Vasile Băncilă) ar fi fost arestaţi pe considerente politice vreo 2 milioane de români dincolo de graniţe şi tot atâţia în interiorul ţării ciuntite de Basarabia şi Bucovina de Nord (v. dr. Florin Mătrescu, *Holocaustul roşu*). Aceasta privind în trecut, înspre victimele sistemului comunist. Pentru direcţia opusă trebuie să ne situăm mai aproape de momentul prezent, fiindcă pecetea de paznic al comunismului o dibuieşte oricine la simpla aflare a nivelului nespus de ridicat al pensiilor care răsplătesc munca paznicilor sistemului politic dinainte de 1989.

Surprinzător este că opinia lui Vintilă Horia nu a încetat a fi valabilă şi pentru perioada post-comunistă. E suficient să ne gândim în câte scrieri au fost conservate în suc ideologic comunist victimele de odinioară ale poliţiei gândirii, adică exilaţii şi scriitorii interbelici rămaşi în ţara ciuntită, arestaţi sub falsa acuzaţie de „fascişti” .

În loc să fie pusă pe piaţă şi să fie comentată opera completă a lui Mircea Eliade, cu volumul 27 cuprinzând „carnete şi jurnale” editată după lista celor 26 de volume concepute în 1976 de însuşi istoricul religiilor (v. Dora Mezdrea, *Nae Ionescu şi discipolii săi în arhiva Securităţii*, vol. II, *Mircea Eliade*, Bucureşti, Ed. „Mica Valahie”, 2008, p.133-135), incluzând, desigur, scrierile sale ştiinţifice şi literare din ultimii zece ani, Mircea Eliade a fost transformat de profitorii fostului şi actualului regim în cal de bătaie, pentru antrenarea gândirii după şablon, spre a fi pus la zid de toţi tinerii dornici să parvină.

De ani buni, drumul către burse în străinătate, titluri şi posturi academice, traduceri plătite de la buget a fost mereu pavat cu acuzaţiile de „fascism” aduse scriitorilor interbelici, lui Noica (chiar şi în filmul TV din 2009, ocazionat de Centenar) şi celorlalţi scriitori români deveniţi repere ale gîndirii universale dincolo de Cortina de fier. Încă din timpul vieţii lui Eliade, Ioan Petru Culianu (tânăr comunist rămas în Italia după ce primise o bursă de studii) publicase (probabil la comandă politică) articolul *Mircea Eliade e la longa lotta contro il razzismo*, tradus şi tipărit apoi în Franţa, în revista „Nouvelle Acropole”(nr. 81/1985, p.3-4), unde mai publică *L'offensive raciste* (nr. 81/1985, p.7-8). Mac Ricketts, aducându-şi aminte de ovaţiile entuziaste cu care a fost răsplătit Mircea Eliade după o conferinţă de la Chicago, ţinută în noiembrie 1973 în faţa a peste o mie de profesori universitari, scria că „nici un alt profesor de istoria religiilor nu s-a bucurat în America de o aşa de mare popularitate ca M. Eliade” (Mac Ricketts, iulie, 1981).

Cum oricine poate constata, nici la un sfert de veac de la moartea lui Eliade nu s-a renunţat la tehnica paznicilor comunismului de a insera în prefeţele cărţilor lui Eliade mârşavele lor atacuri politice (v. *Mircea Eliade în arhiva Securităţii*, Bucureşti, Ed. „Mica Valahie”, 2008, p.86). „Liberalizarea” de după nouăzeci a continuat nestingherită să lupte cu fantoma unui inamic veşnic inventat şi mereu doborât, dovedindu-şi sorgintea şi neputinţele. Şi totuşi doar ea a făcut posibilă publicarea *jurnalului lusitan*, după şaisprezece ani de post-comunism, deşi e foarte probabil că „liberalizarea” ideologică nu l-ar fi admis după 1990 nici pe acesta, dacă *Jurnalul portughez* nu ar fi apărut în 2001, în spaniolă (în premieră mondială!) la celălalt capăt al Europei (v. N. Florescu, *Înapoi la Aristarc. Rezistenţa prin cultură*. vol. I, 2009, p.291-294). Fiindcă destule manuscrise ale jurnalelor eliadeşti („carnetele şi jurnalele sale”) au rămas în America să aştepte o nouă liberalizare „culturală”.

E drept că în 2006 nu s-a mai mers pe drumul proletcultist al traducerii în româneasca lui Cezar Baltag a unei scrieri traduse în franceză după româneasca lui Eliade, cum s-a întâmplat la publicarea în româneşte a celor trei volume de *Histoire des croyances* (premiate de Academia Franceză) pe care Eliade le oferise zadarnic în româneşte păzitorilor culturii comuniste. Turnătorul Ion Manea (cel care a lansat din 1992 prin fişa Culianu din dicţionarul *Românii în ştiinţa şi cultura occidentală*, Ed. Davis, 1992, p.113, seria de minciuni privitoare la cariera acestuia de istoric al religiilor în SUA) scria în 1974 într-o notă către Securitate că Eliade „este gata să pună la dispoziţie unei edituri româneşti manuscrisul *Istoriei religiilor*, pe care-l are în limba română la Paris” (v. nota lui Ion Manea, soţul Mariei Manoliu-Manea, în vol. *Mircea Eliade în arhiva Securităţii*, Bucureşti, Ed. „Mica Valahie”, 2008, p. 119).

Numai că în „ţara lui Eliade”, cotropită şi ciuntită după 1945, cei cu putere de decizie în ianuarie 1985 nu au admis nici măcar formarea unui „Fond Mircea Eliade” la Biblioteca Academiei RSR (op. cit., p. 238) din cărţile donate de cel pe care Academia Franceză îl propusese pentru Premiul Nobel (ibid., p.168).

Din păcate, târzia publicare a manuscrisului românesc a *Jurnalului portughez* s-a făcut cu greşeli de lectură şi cu omisiuni de text, atât în prima ediţie din 2006, cât şi în a doua ediţie din 2010. De pildă, în volumul din 2010, la p.256, *daimonul* lui Socrate devine „demosul” lui Socrate, iar la p. 269, Picky Pogoneanu [cumnatul lui Mircea Vulcănescu, asasinat ca şi M. Vulcănescu în detenţia politică] devine „Puşcariu”. Din câte am putut constata, copia făcută de Ţurcanu e lacunară, însuşi editorul semnalând la p. 355 (ed. II-a, 2010) lipsa paginii 372 din manuscris, deşi pagina din manuscrisul *Jurnalului lusitan* aflat la Chicago în „Arhiva Eliade” se regăseşte în traducerea spaniolă. Semnalarea acestei pagini cenzurată din neglijenţă indică atât superficialitatea editării, cât şi lipsa de grijă faţă de reproducerea unor manuscrise eliadeşti. Mai semnificativă ne pare însă lipsa din cele două ediţii româneşti a notaţiei lui Mircea Eliade din 18 sept. 1945 pe care am copiat-o din traducerea ei spaniolă însoţită de nota traducătorului, care informează cititorul că este o „adnotacion inedita”: „La Legion ha destruido a toda la generacion y ha llevado al fracaso a todos los que tuvieron contacto con ella, siquiera fuera esporadicamente” (Mircea Eliade). Această gravă lipsă ne-a amintit de părerea lui Eliade consemnată după lectura Jurnalului lui Ciano pe 26 iulie 1944 chiar în *Jurnalul portughez*, că o scriere „nu este autentică”, dacă editorul suprimă din ea anumite pasaje (p. 391, ediţia a II-a, Humanitas, 2010).

Dacă cele cincizeci de volume din operele „autentice” ale faimosului Mircea Eliade (traduse până în 1976 în 14 limbi) îşi aşteaptă cine ştie până când editorul român, în schimb tipărirea repetată şi răsrepetată a puţinelor cărţi scrise de Culianu (asasinat înainte de a fi angajat ca profesor asociat la Chicago, cartea verde primind-o în martie 1991 şi, din nefericire, mult înainte de a deveni istoricul religiilor de care să se uimească lumea academică occidentală, aşa cum a fost ea uimită de gândirea lui Eliade) au urmărit în mod deliberat metamorfozarea unui ţânţar în armăsar, al cărui nume să fie obligatoriu pus alături de numele lui Eliade, ca la Institutul academic înfiinţat de Pleşu în ianuarie 2008, cu o sală Culianu mai la vedere, şi o sală Eliade ceva mai în spate. În 2007 Leon Volovici descrisese şi el un fabulos parcurs triumfal al aşa-zisului „succesor la catedra lui Eliade”, înşirând la derută Italia studiilor de la Milano, Groningenul profesoratului de limba română „până la catedra de profesor la Divinity School, în preajma şi sub aripa lui Eliade”, subliniind apăsat că Ioan P. Culianu ar fi „refuzat să colaboreze cu Securitatea” (v.Leon Volovici, rev. „22”/16 iulie 2007) care i-a făcut dispărute dosarele. Chiar şi Mona Mamulea, altfel dotată cu mult discernământ, (v. *Culianu...*, în vol. *Studii de istoria filosofiei româneşti*, vol. I, Ed. Academiei, 2006) a fost păcălită de „impresionanta” carieră născocită de Humanitas pentru *Dicţionarul religiilor* (trad. Cezar Baltag, 1993, ediţia a doua, 1996), inspirată probabil de gogoşile din fişa Culianu a dicţionarului scos în 1992 de Ion Manea. Or, acest Manea, beneficiar al ospitalităţii lui Mircea Eliade, informa Securitatea română (v. nota lui I. Manea în vol. *M. Eliade în arhiva Securităţii*, 2008, p.120) că Eliade întreţine relaţii cu arhiepiscopul Valerian Trifa (cel care în 11 mai 1955 deschidea Şedinţa Senatului American la Washington).

În *Dilema veche* (nr. 239/ 11 sept. 2008) Teodor Baconschi foloseşte formula „în patria lui Eliade şi Culianu” spre a egaliza valoarea celor doi, sub umbrela unei patrii comune. Formula este repetată pe 20 octombrie 2008 de Andrei Plesu, în calitatea sa de director interimar al unui Institut de istoria religiilor a cărui comoară ascunsă în „Sala Culianu” o constituie probabil firavul schimb de epistole dintre Culianu şi Pleşu precum şi corespondenţa lui Culianu cu un fost coleg din studenţia sa italiană.

În România post-comunistă tipărirea pe cărţile lui Mircea Eliade (v. *Noaptea de Sânziene*, vol. I, p. 14 din 2010, Ed. Jurnalul naţional) a pozei cu Mircea Eliade bătrân şi Culianu (aflat pentru scurtă vreme la Chicago) dă semne a fi devenit obligatorie. Oricum, după scotocirea dosarului pe care Securitatea îl alcătuise marelui istoric al religiilor, unii ar decripta poza (obsesiv mediatizată) ca imagine a tânărului turnător alături de victima sa. Pentru că fostul comunist devenit vreme de doisprezece ani profesor de română la Groningen se pare că a redactat pentru Securitate note despre Eliade (v. *Nae Ionescu şi discipolii săi în arhiva Securităţii*, vol.II, *Mircea Eliade în arhiva Securităţii*, Bucureşti, Editura „Mica Valahie”, 2008, p.230-234). Chiar şi în *Istoria literaturii române de azi pe mâine* scrisă de Marian Popa, apare semnalată „deconspirarea” lui Culianu (2001, vol. II, p.1173) care, deşi rămas în Vest „fără voie”, era mediatizat ca nimeni altul în ţara comunistă. Din interesanta şi documentata istorie a lui Marian Popa ne-a mai reţinut atenţia un portret al lui Culianu văzut din Occident, întrucât este în răspăr cu tot ce s-a vehiculat ditirambic la adresa „savantului” Culianu în România post-comunistă: „june întârziat, soi de snob infatuat în ştiinţe cam disparate, cu temenea adâncă, practicând teribilisme imberbe, fără teamă de ridicolul în care recidivează” (Andrei Pandrea, *Teribilisme*, Cuvântul Românesc, nr. 69, noiembrie 1986, apud. Marian Popa, op. cit.). În mod neinspirat, la douăzeci de ani de la asasinarea lui Culianu, revista „22” a publicat nişte inedite ale acestuia parcă menite a ilustra temeinicia părerii lui Andrei Pandrea.

La cel de-al doilea Institut de istoria religiilor înfiinţat de Andrei Pleşu se pare că a ajuns şi biblioteca indianistului Arion Roşu. Dar faptul n-a fost „răsplătit” prin completarea formulei magice, „patria lui Eliade, Culianu şi Arion Roşu” şi nici prin numirea vreunui colţ de clădire după acest orientalist român extrem de apreciat de colegii de breaslă din Occident. Tot la Institutul lui Pleşu au fost depozitate şi lăzile cu biblioteca lui Eliade din apartamentul de la Paris. Despre fructificarea în cei trei ani de funcţionare a noului institut a acestui fond de carte nu s-a aflat încă nici o ştire. Nici despre fructificarea volumelor oferite iniţial de Eliade Bibliotecii Universitare nu s-a răspândit vreo veste, deşi respectivul fond (adus în ţară de Mircea Maliţa) ar fi trebuit să stea la baza acelui Institut de orientalistică „Mircea Eliade” de care vorbea Noica la începutul anilor şaptezeci şi pe care satrapii culturii comuniste nu l-au vrut cu nici un preţ. El fusese doar momeala cu care tot încercau să-l aducă pe marele Eliade în RSR, fără a-i publica şi difuza prea multe cărţi în spaţiul terorismului ideologic comunist.

Cum bine se ştie, primul Institut de istoria religiilor înfiinţat de ministrul Andrei Pleşu în 1990 a purtat zadarnic numele lui Sergiu Al-George, căci n-a impulsionat prin aceasta studierea operei lui Sergiu Al-George. Condus de Radu Bercea, institutul înfiinţat sub cupola Ministerului Culturii a funcţionat în modul cel mai bizar, vreo 14 ani de zile, fără Consiliu ştiinţific. Ca să nu se repete ilegalitatea petrecută la Institutul de studii orientale „Sergiu Al-George”, al doilea institut de istoria religiilor înfiinţat de Pleşu cu ajutorul academicianului Dan Berindei „sub cupola Academiei” (H.G. 32/9 ian.2008) se mândreşte a-l avea drept secretar ştiinţific pe Eugen Ciurtin, a cărui bâlbâită opinie despre faima lui Mircea Eliade merită să fie menţionată: „Vizitator care, iniţial, nu îţi putea preciza câte luni va rămâne la Chicago, Eliade s-a transformat de mult timp într-o categorie, cumva genetică, a studiilor transcontinentale de istorie a religiilor. Acesta e şi suportul prin care noua carte a lui Bryan Rennie [*Changing Religious Worlds. The Meaning and End of Mircea Eliade. Religious Studies*, Albany, State University of New York Press 2001, 306 p.] se justifică. În ceea ce ne priveste, acest *meaning* a survenit, cu toate volutele lui, în intervalul 1927-1943, pentru ca de acolo până în 1967 să se monumentalizeze tăcerea ca sonorizare a unui sfârşit impus. De atunci încoace, nu există în fond nici un semn definitiv că prodigiosul înregistrat de Eliade a primit o comparabilă montură a receptării, şi aceasta nu e o operaţie pe care *trei schiţări ale asimilării şi două comentarii favorabile ei o vor putea dezlocui* [subl. Ns., I. V.-S.]” (v. Eugen Ciurtin, în rev. *Observatorul Cultural*, nr. 92 din 2001). Pentru cititorii textului nostru intitulat *Un fals filosof al religiilor – Andrei Pleşu – despre unul autentic: Mircea Eliade* publicat on-line de revista *Asymetria* a lui Dan Culcer, incoerenţele lui Ciurtin s-ar mai limpezi. Fiindcă secretarul ştiinţific al Institutului de istoria religiilor nu face decât să reproducă în maniera sa proprie tentativa comunistului Andrei Pleşu de a minimaliza în 1984 succesul faimosului Eliade, încercare păguboasă, dar, în credinţa autorului, demnă să îngroaşe cu incoerenţele ei ideatice volumul *Limba păsărilor* din 1994, ultra premiat.

Revenind la „patria lui Eliade şi Culianu", trebuie să observăm că, din punct de vedere obiectiv istoric, formula lui T. Baconschi [1], preluată de Pleşu (sau vice versa) conţine un fals: patria lui Ioan Petru Culianu este doar parţial patria lui Eliade, fiindcă de la plecarea în diplomaţie a lui Eliade şi până la naşterea în 1950 a lui Culianu, patria lui Eliade a fost ciuntită întâi în vara apocaliptică a anului 1940 şi apoi după Yalta anului 1945. Oricum, menirea acestei false formule nu este aceea de a atrage atenţia asupra micşorării patriei lui Eliade, ci este de a-l coborî pe marele Eliade la nivelul lui Culianu înnobilat de securistul Sorin Antohi (v. rev. „22" din 12 august 2008) cu titlul de „nou Eliade", după ce Pleşu, bazat pe competenţa sa de istoric de artă şi pe cunoştinţele cumulate în 1984 la scrierea acelui incoerent articol despre Eliade, decretase la televiziune pe 5 oct. 1991 că „Ioan Petru Culianu era mai bun, domnule, era mai bun decât Eliade" (v. L.A.I, Anul II, No.19/52 din 18 mai 1992, p.8).

Repetarea găselniţei cu „patria lui Eliade şi Culianu" a urmărit fără doar şi poate ideea egalizării celor doi, propagarea şi fixarea ei în minţile celor ce nu se pot sustrage manipulării. Dar „patria lui Eliade şi Culianu" este o formulă de-a dreptul vrăjitorească, ea având în sine capacitatea de a face pustiu în jur. Atenţia celor interesaţi de istoria religiilor în România lui Mircea Eliade, Nae Ionescu, Irineu Mihălcescu, Nichifor Crainic, Părintele Arsenie Boca, prof. Teodor M. Popescu, Ioan G. Coman, Lucian Blaga, Constantin Micu-Stavilă, Mircea Vulcănescu, Vasile Gheorghiu (prof. teologie Cernăuţi), Th. Simensky, Gheorghe Muşu, Cicerone Poghirc, Sergiu Al-George, Arion Roşu, Angelo Moretta, Anton Dumitriu, Horia Stamatu, Vintilă Horia, Stan M. Popescu, Benedict Ghiuş, D. Stăniloae etc., magic dirijată de formula repetată ritualic, „patria lui Eliade şi Culianu" se va focaliza negreşit pe cei doi, pe Eliade şi Culianu, sau doar pe unul din doi, în orice caz nu pe Eliade căruia de două decenii i se pun în cârcă închipuite vinovăţii politice, nicicând dovedite. Secretarul ştiinţific al Institutului condus de Pleşu se pare că înţelege din formula magică doar „patria lui Culianu". Desigur nu Olanda, al cărei cetăţean Culianu a fost din 1979 şi până la moarte, şi nici SUA, în care Culianu n-a apucat să fie angajat ca profesor asociat de istoria religiilor.

Pe 1 febr. 2000, profesoara americană Wendy Doniger, urmaşa lui Eliade purtând titlul de „Mircea Eliade Distinguished Service Professor of the History of Religions", consemna că „răposatul Ioan P. Culianu a declarat multor persoane în Europa că el deţine catedra lui Eliade" (v. N. Florescu, *Inapoi la Aristarc*, vol. I. Rezistenţa prin cultură, Bucureşti, 2009, p.290).

Or, vreme de douăzeci de ani de la asasinarea lui Culianu, în România post-comunistă nu s-a vehiculat decât acest neadevăr. Toate editurile care au propagat masiv numele lui Culianu pe post de „nou-Eliade" (Univers, Polirom, Humanitas, Nemira) au brodat vorbe goale despre Culianu pe post de „succesor" la catedra lui Eliade după decesul acestuia. Despre Ioan Petru Culianu – nerecunoscut drept mare savant de mediul academic american, unde în 1991 abia urma să-şi înceapă cariera de profesor asociat de istoria religiilor, şi nici de cel francez, unde şi-a trecut în zece ani doctoratul de Stat –, un universitar american din şcoala (eliadescă) de la Chicago scria că ar fi un „est-european" promiţător (Kitagawa, 28 sept. 1987 în rev. Obs. Cult., nr.87/23 oct.2001). Aşadar, la data când lista celor cinci volume scrise de olandezul I.P. Culianu era deja completă [2], în SUA, la Divinity School el era considerat un român promiţător, şi nicidecum savantul de cine ştie ce renume, marea personalitate comparabilă cu Eliade pe care formula lui Pleşu/Baconschi ţine să o impună.

În total dezacord cu afirmaţiile lansate prin mass-media despre „strălucita sa carieră" de istoric al religiilor, în bio-bibliografia redactată în vederea angajării ca profesor asociat la Universitatea din Chicago, I.P. Culianu consemnează că, luându-şi doctoratul la Sorbona în 1987, a predat istoria religiilor doar în anul universitar 1987-1988 ca „*visiting professor* la Divinity School şi la Universitatea din Siena-Arezzo". Asta e mărturia lui Culianu din noiembrie 1990. Desigur, *visiting professor* (plătit cu ora) a fost şi Sergiu Al-George, la Universitatea din Bucureşti. Dar ce diferenţă! E suficient să se citească „corespondenţa ştiinţifică şi colegială, la rang de paritate" (apud. Alexandru Paleologu) purtată de Sergiu Al-George cu Jean Filliozat, Madelaine Biardeau, Claude Levi-Strauss, Giuseppe Tucci, Johannes Schubert, Pavel Poucha, etc [3] şi să se compare scrisorile indianistului Sergiu Al-George către savantul Eliade cu misivele din Italia şi din Olanda trimise de fostul comunist suspect de perseverent în atragerea lui Eliade în mocirla inventatelor vinovăţii politice (v. Corespondenţa Eliade-Culianu intitulată *Dialoguri întrerupte*, Polirom, Iaşi, 2004).

Isabela VASILIU-SCRABA

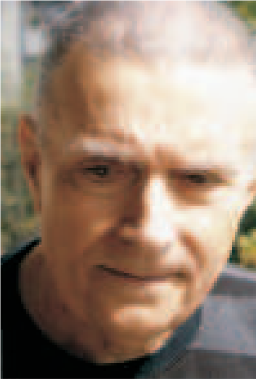
Note:

1. Culianu desemnase îndobitocirea materialist-dialectică practicată în statele poliţieneşti comuniste drept „păcat împotriva spiritului" (rev. Agora, 1/1987, p.37). În schimb, pentru Teodor Baconschi ar fi o deplină continuitate între învăţământul liceal şi universitar asezonat cu politruci în timpul terorii ideologice comuniste şi învăţământul superior românesc dinainte de înlăturarea marilor personalităţi, fie rămase în Occident, precum Mircea Eliade, Nicolae Herescu etc., fie ucise sau întemniţate. Între şcoala absolvită de Culianu în R.S.R şi învăţământul românesc dinainte de arestarea profesorilor de talia lui Mircea Vulcăneascu, George Brătianu, Alexandru Marcu, Ion Petrovici, Nichifor Crainic, Mircea Florian etc., siliţi a preda după gratii „în universităţile lui Teohari Georgescu" (Petre Pandrea) n-ar fi fost nici o diferenţă. În greşita sa opinie, nu ar fi fost diferenţă nici între liceul „Spiru Haret" în care doar matematica, biologia şi limbile străine scăpaseră de politizare în vremea comunismului şi acelaşi

(Continuare în pag. 26)

Desene în peniţă

Et caetera...

Îmi amintesc cu nostalgie de zvânturaticii ani '60 când apăruse năvalnic moda tranzistoarelor. Muzica, o anumită muzică, era pe atunci regină, o întâlneai pe stradă, în tramvaie, la cozile de carne sau de lapte, în parcuri, ba chiar şi în apartamentul de acasă, sosind din camerele învecinate. Era prezentă pretutindeni, atotstăpânitoare, duioasă uneori, cel mai adesea agresivă, ca o perdea sonoră statornică, tenace, fatală. Trăiam această sărbătoare a sunetelor cu sentimentul indus că aparţinem aceleiaşi caste a amatorilor de muzică lăutărească sau a împătimiţilor de genul folk sau rock, că avem aceleaşi gusturi, aceleaşi instrumente de receptare a artei. Ne apropiem încet-încet de idealul generos al utopiilor, intrăm în era egalizării preferinţelor, a cufundării în anonimatul colectiv.

Numai că moda tranzistoarelor portabile, ca orice modă, a ţinut o vreme, poate un deceniu, apoi a dispărut treptat odată cu ivirea altor tentaţii mult mai captivante, dar mai degrabă datorită fenomenului de saturaţie sau a diminuării în timp a interesului pentru un lucru devenit banal, la îndemâna orişicui. Această formă de tiranie exercitată de tranzistoare, acestă luare abuzivă în posesie, a oamenilor de către noile şotii ale tehnicii, s-a repetat de-a lungul anilor şi în cazul primelor televizoare, apoi a aparatelor tv color, ca să nu mai vorbim de vraja exercitată de autoturismele de lux ce au împânzit şoselele după căderea dictaturii. E un adevărat desfăt să urmăreşti un proaspăt posesor de Ford, Audi sau BMV cum îşi admiră minunăţia de maşină, cum o răsfaţă tandru cu privirea. E proprietarul dar în acelaşi timp sclavul ei. Suntem robiţi de obiecte. Le fabricăm cu mâna noastră apoi ne închinăm în faţa lor ca la icoane sau ca la nişte idoli cărora le transferăm puteri divine.

Am pomenit de tranzistoare, uitate azi într-un muzeu al amintirilor duioase, pentru că de câţiva ani încoace se desfăşoară în stradă un spectacol asemănător în ce priveşte forţa cu care lucrează asupra mulţimii noile năzdrăvănii ale civilizaţiei. E vorba de telefoanele mobile care au depăşit, de îndată ce au apărut, modelul taifasului intim, expediind comunicarea dintre oameni în spaţiul public. La început puţine, apoi din ce în ce mai numeroase, aceste obiecte mici, simpatice, aparent inofensive, domină astăzi cu preeminenţă strada, parcurile, metroul, autobuzele ba chiar şi sălile de teatru şi concert sau aulele universitare. S-au înfrăţit cu noi, s-au transformat din simple accesorii într-o a doua personalitate a omului, pentru moment ascunsă dar ameninţătoare, putând în orice clipă să irupă zgomotos şi să-şi impună autoritatea.

Se înţelege de la sine că nu contest utilitatea telefoanelor mobile şi nici imensul salt făcut de apariţia acestora în universul sistemelor moderne de comunicare. E vorba doar de consecinţele în plan uman ale acestei năstruşnice invenţii care a proliferat cu o iuţeală de-a dreptul uimitoare. Micuţul aparat portabil ne însoţeşte astăzi pretutindeni, e lângă noi, la îndemână, ne ajută să ne înşelăm singurătatea, să depăşim momentele chinuitoare de aşteptare îndelungată, de plictis. Ce minunată înlesnire ne-ar fi adus aceste jucării mignone dacă le-am fi avut pe vremea cozilor imense din epoca de aur! Şi ce reprezentaţie magnifică ar fi oferit privirii o coadă în care sute de bătrâni şi gospodine şi-ar fi consumat calvarul aşteptării sporovăind la telefon, într-o dementă corală a suferinţei.

Cu ani în urmă, a poseda un telefon mobil constituia un privilegiu pe care şi-l permiteau doar oamenii cu stare apoi, odată cu ieftinirea spectaculoasă a aparatelor, acestea au devenit un obiect la îndemâna orişicui. Astăzi, când ieşi în stradă, poţi să constaţi cu uşurinţă cât de frecventă e folosirea celularelor, în special de către persoanele de sex frumos, şi te gândeşti ca prostul cum naiba am putut trăi până mai ieri fără această drăcovenie atât de lesnicioasă, atât de necesară. Utilizatorii, ca să folosesc un termen agreat de publicistica recentă, vorbesc de obicei suficient de răspicat ca să audă şi persoanele cu care se încrucişează pe trotuare sau pe carosabil. Unii sunt necăjiţi că li s-a spart o ţeavă la bucătărie sau că li s-a îmbolnăvit copilul de pojar, alţii, dimpotrivă, au fost cu o zi înainte la o nuntă şi dau amănunte despre meniul care s-a servit sau despre socrul mare care s-a îmbătat cumplit şi a vomat pe rochia unei domnişoare de onoare. Sunt veseli sau îngrijoraţi, exuberanţi sau trişti, patetici sau blazaţi, vorbesc încet sau ţipă în gura mare. Indiferenţi la cei din jurul lor, îşi deversează intimităţile în public cu o încântătoare lipsă de pudoare.

Se întâmplă deseori să mergi pe stradă cufundat în gânduri şi să auzi în spate ocări şi vorbe ticăloase şi presupui că e vorba de o gâlceavă între doi dar nu, dacă te întorci observi că cineva vorbeşte singur, că îşi descarcă nervii în micul aparat care comunică în eter cu o persoană pe care niciodată n-ai să o vezi. Devii deodată părtaşul unei drame incitante şi în timp ce omul cu mobilul trece mai departe rămâi cu sentimentul frustrant al celui ce priveşte la televizor un film şi e întrerupt de setul de reclame exact în clipa când se desfăşoară secvenţa cea mai palpitantă.

Există scene prilejuite de buclucaşul telefon mobil pe care e imposibil ca cineva să nu le fi trăit măcar o dată. Desfid pe aceia ce nu se emoţionează când văd pe stradă sau în parcuri mămici care împing cu gingăşie landoul în care doarme bebeluşul în timp ce conversează la telefon cu şeful sau cu soţul sau cu o prietenă căreia îi comunică reţeta unui tort cu nuci şi cu migdale. Îmi plac şi cuconiţele de la ghişee ce reuşesc să bată la calculator facturi sau recipise sau mai ştiu eu ce şi să vorbească în acelaşi timp la telefon, ţinând într-o poziţie incomodă aparatul între bărbia uşor aplecată şi rotunjimile claviculei. Dar ţigăncuşa care mătură de două ori pe săptămână în strada Albă, şezând pe marginea trotuarului, fumând şi conversând cu puradeii, cărora le dă în limba romani instrucţiunile de dimineaţă, după care striveşte chiştocul de ţigară de rama tomberonului şi îşi strecoară cu abilitate aparatul în ascunzişul moale şi primitor al sânilor. Secvenţa vine să completeze după mai bine de un veac imaginarul bucolic din tablourile cu ţigănci de Grigorescu.

Sunt şi ocazii când văd pe stradă câte un cuplu de vârstă mijlocie , el 45, atletic, genul sportivului blazat, ieşit de mult din circuitul performanţei, ea 40, breton, fustiţă mini, ducând în lesă un dog german enorm. Vorbesc şi unul şi celălalt la telefon într-un duet bizar, cu totul inedit. Deşi păşesc alături, par să fie despărţiţi de o imensă falie de singurătate. Din când în când privirile li se întâlnesc şi dau pentru moment impresia că iau o clipă act de întâmplătoarea lor vecinătate, apoi revin în lumea în care se aflau mai înainte, atât de depărtată, atât de acaparatoare.

Îmi amintesc de o întâmplare extravagantă petrecută cu câtva timp în urmă. Ieşeam de la o expoziţie de pictură, ploua uşor. La Universitate am luat un taxi, i-am dat şoferului adresa. Acesta, un tip tuns scurt, cu facies de boxer, nici n-a catadixit să mă privească, vorbea la telefon cu o fată pe care o chema Roxana. Am înţeles din prima clipă că am greşit taxiul dar ce puteam să fac, sunt astfel de situaţii în care n-ai cale de întors. Bulevardele, supraaglomerate la ora înserării, colcăiau de limuzine extra şi circulaţia era extrem de dificilă. Şoferul se descurca destul de bine prin vălmăşeala de maşini nervoase, numai că starea sa de agitaţie îmi dădea frisoane. Roxana, păcătoasa, îl părăsise de curând pentru un fotbalist de la Dinamo şi omul meu se străduia să o convingă că fotbalistul e un nenorocit de idiot afemeiat, un terchea-berchea, că îşi va face mendrele cu ea şi o va lăsa curând ca pe o zdreanţă. În timpul ăsta şoferul se strecura vioi printre maşini, mai claxona, mai arunca o vorbă puturoasă tovarăşilor de parcurs şi continua negocierea cu Roxana care, se vede treaba, era decisă să rămână pe aliniamentele dinamoviste. În ecuaţia asta eu, care plăteam călătoria, făceam figura unei valize uitate neglijent pe canapea. Şoferului nici nu-i păsa de mine. De obligaţiile lui de amfitrion. Ce era mai prost e că pe măsură ce circulaţia de pe stradă devenea mai complicată, Roxana se încăpăţâna să nu renunţe la opţiunea sa şi insul de alături începea să-şi piardă stăpânirea. Când am ajuns la piaţa Sf. Elefterie ipochimenul deja trecuse la faza violenţelor verbale. Iubita lui era acum o târfă împuţită, o căzătură ordinară, o ştoarfă, o căţea în călduri iar eu, retras în cochilia-mi pudibondă, urmăream cu sufletul la gură manevrele riscante ale şoferului nefericit în dragoste.

În faţa casei a oprit. Opt lei a spus fără să mă privească, hai scotoceşte mai repede, tataie, şi în timp ce continua să-şi ocărască ibovnica necredincioasă a apăsat energic pe acceleraţie.

Cu câţiva ani în urmă, un prieten mi-a dăruit o cană pentru ceai din porţelan pe care era gravată în tuşe groase, la modul caricatural, o scenă obişnuită de familie: bărbatul împlinindu-şi conştiincios oficiile conjugale în timp ce conversează cu cineva pe celular. Desenul, semnat de cunoscutul artist Mihai Stănescu, împinge până la sublim impactul telefonului mobil asupra mentalului întregii generaţii ivite în zorii celui de al treilea mileniu după Hristos.

Constantin MATEESCU

✻ Continuări ✻ Continuări ✻ Continuări ✻ Continuări ✻ Continuări ✻ Continuări ✻ Continuări ✻

În țara lui Mircea Eliade

liceu din vremea lui Eliade. Dacă ar fi citit ultimul interviu al lui Culianu (din decembrie 1990), ar fi aflat părerea acestui fost comunist lucid, care ajunsese a-și da seama că „în viața unui om care a trecut prin școala de tip marxist mai rămâne uneori un anumit tip de gândire simplistă". Cât privește Liceul „Spiru Haret" pe care l-a frecventat și autoarea acestor rânduri (I. V.-S.), cred că Eliade n-a fost silit niciodată ca licean să sară pe fereastra de la parterul înalt al clădirii liceului, când după ore se încuia ușa de ieșire spre a împiedica plecarea elevilor de la învățământ politic. Într-adevăr, din închisoarea astfel improvizată nu se putea evada decât prin clasele de la parter, toate ocupate. Așa că s-a-ntâmplat odată ca părinții veniți la ședință într-una din sălile de la parter să rămână fără glas la gestul elevei în uniformă care n-a privit nici în dreapta nici în stânga și a deschis hotărâtă fereastra spre a scăpa de idioțirea obligatorie.

Iată fragmentul din articolul lui Baconschi la care ne-am referit: „degeaba a reușit cultura de sorginte cantemirească să pregătească – prin anii treizeci *[pe Mircea Eliade]* și, respectiv șaptezeci *[pe membrul PCR, Culianu]* ai veacului trecut – personalități care, salutar instalate la Universitatea din Chicago – *[Eliade, cu un profesorat de trei decenii, ar fi fost, după Baconschi, la fel de salutar instalat precum I.P. Culianu, ajuns în câteva rânduri ca* visiting professor] –, au contribuit [*și Eliade, și Culianu, fără nici o diferențiere între contribuțiile celor doi*] atât de convingător la dezvoltarea unei științe și, respectiv, istorii generale a religiilor... E absurd să deținem în patrimoniul românesc nume de asemenea anvergură [*Eliade coborât spre a avea aceeasi anvergură precum Culianu*] și să nu formăm cadrul menit să le valorifice moștenirea" (v. Teodor Baconschi, *Din polul opus*, în rev. *Dilema veche*, nr. 239/ 11 sept. 2008).

2. La data când profesorul Kitagawa nu văzuse în Culianu acel savant de care se entuziasmează peste măsură Volovici, Patapievici, Pleșu, Oișteanu și Antohi, Ioan Petru Culianu își publicase deja cele cinci volume de autor. După Pleșu și ceilalți scriitori făloși de provincialismul lor cultural, opera în cinci volume a lui Culianu (din care nici unul premiat de Academia Franceză, sau măcar de cea Italiană), „bate" opera stiințifică în cincizeci de volume a „celui mai mare istoric al religiilor" din secolul XX, premiată de cele mai prestigioase academii occidentale. Iată desfășurarea cronologică a volumelor lui Culianu pentru care (exceptând monografia slabă din 1978 care-i fusese dedicată) Eliade a insistat cu publicarea la editurile care-l tipăreau pe el: (a) licența din noiembrie 1975, *Gnosticismo e pensiero contemporaneo: H. Jonas* (1985); (b) *Mircea Eliade* (Asissi, 1978); (c) lucrarea de 3eme cycle din 1980, *Experiences de l'extase* (1984); (d) *Eros et Magie à la Renaissance* (1984) bazată pe licența de la București din 1972 și (e) teza pentru doctoratul de Stat din 1987, *Recherches sur les dualismes d'Occident. Analyse de leurs principaux mythes* tipărită întâi la Lille. În rest, protejatul lui Eliade a editat separat părți din volumele mai sus menționate, a scris lucrări de beletristică și a lucrat la volume colective. Cei care-i atribuie mai multe cărți științifice le dublează sau triplează pe acestea cinci pornind de la faptul că ele au fost publicate cu nume diferite în franceză, italiană și engleză (v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Eliade și Culianu în universul minciunii post-decembriste*).

3. v. *Corespondența Sergiu Al-George* în rev. Biblioteca indica, nr.3/1998, număr îngrijit de indianistul Vlad Sovărel, traducător din Mistica tantrică (Ed. Herald, București, 2004, ed.II-a, 2008).

Isabela VASILIU-SCRABA

Jurnal secret

când se referă la marele poet. Era, cu adevărat, emoționat – roșea, ca un îndrăgostit la vederea femeii iubite, în momentele în care reconstituia ceva din gândirea eminesciană – și ne transmitea și nouă emoția lui. Țin minte cursul lui George Munteanu ca pe un exercițiu de zbor la mare altitudine intelectuală.

Ce destin tragic (tragicomic, ar spune cineva malițios) a avut acest admirabil profesor! În plină ascensiune, s-a prăbușit brusc, din cauza unei gafe foarte bine exploatate de adversarii săi. Mai exact, el a crezut că un pliant distribuit în sala de teatru cu prilejul unui spectacol cu piesa *O noapte furtunoasă* a lui Caragiale – pliant conceput cu ingeniozitate și umor de secretarul literar ca un număr din imaginarul ziar *Vocea patriotului naționale*– este un ziar real din secolul XIX (nu fusese la spectacol și găsise pliantul în biblioteca unui bătrân la care se afla în vizită!). Cu convingerea că a făcut o mare descoperire, a publicat, în *România literară*, un amplu articol, cu un titlu răsunător: *Vocea patriotului naționale a existat!* În zilele care au urmat, o explozie de râs a întregii lumi literare i-a pulverizat cariera.

Abia după mulți ani, în perioada postcomunistă, George Munteanu s-a relansat, timid, ca autor de articole de critică și istorie literară. L-am susținut cât am putut, publicându-l în *România literară* (cu acordul lui Nicolae Manolescu), dar colaborarea cu el era dificilă. Devenise vanitos și susceptibil, voia mereu să-și retragă textul, dacă i se părea că nu sunt destul de entuziast, refuza să se fotografieze, (astfel încât la un moment dat a trebuit să-i reproduc în revistă fotografia de pe buletinul de identitate). Când a murit, în apartamentul lui de bloc, la începutul lui noiembrie, 2001, puțină lume și-a mai amintit de el. Țin minte doar un text plin de respect și înțelegere publicat de Mihai Zamfir în *România literară.*

Îmi vin în minte numeroși alți profesori. Dar cel care a contat cel mai mult pentru mine, omul providențial al biografiei mele, a fost Nicolae Manolescu...

Alex. ȘTEFĂNESCU

The Coexistence

atras și de imaginea Canadei ca țară a marilor oportunități, străină de probleme rasiale, cu o răspândire demografică echilibrată a diverselor grupuri etnice, îmbogățind-o cultural și social. Când profesorul invitat de origine canadiană a făcut propunerea, Dr. Hafeez a acceptat-o, fiind de acord să solicite acest post universității lui.

Totuși, acel post exista în cadrul departamentului de inginerie chimică care i-a oferit foarte puține prilejuri de cercetare în domeniul arderii. În vremea aceea, el a trebuit să plece în Bangladeș, din cauza morții fratelui său răpus într-un accident. El a renunțat la acest post. Când s-a întors după șase luni, a încercat să găsească un post în câmpul lui de interes. A călătorit peste tot în Canada în căutarea acelui gen de muncă. Când a început să se confrunte cu probleme legate de hrană și chirie, a contactat întreprinderile industriale, colegiile tehnice, mereu primind răspunsuri negative.

Dr. Hafeez bănuia că era vorba de intervenții din partea profesorilor britanici și canadieni care îi vânau postul. Și totul a avut loc din cauza zvonurilor larg răspândite referitoare la faptul că el nu își va găsi nicăieri un post. Frustrat, a plecat la Ottawa, de unde a trimis un număr mare de cereri de angajare către universități, institute de cercetare, intreprinderi industriale, colegii tehnice, școli și alte locuri, chiar și pentru posturi de birou. Observând discrepanțele considerabile din răspunsurile negative, el a contactat un avocat, care i-a spus că existau probe de circumstanță ale amestecurilor din afară privind cererile lui de angajare.

Timp de opt luni, a trăit din ajutorul de șomaj și după aceea a încercat să aibă cât să trăiască de pe o zi pe alta. Cu eforturi mari și-a asigurat postul de reprezentant tehnic într-o companie americană de lubrifianți. Nu reușea să profite de acea ocazie din cauza bârfelor și a contra bârfelor, care viciau atmosfera și o făceau insuportabilă. A mai auzit că îi era ascultat telefonul, iar corespondența verificată. Tipul de activitate pe care o desfășura ca reprezentant necesita relații bune cu publicul, ceea ce el considera dificil de atins în climatul ostil din jurul lui.

Mai tot timpul suferea de epuizare nervoasă, și, uneori, ajungea la epuizare totală. Negăsind nimic de lucru, cutreiera străzile din Ottawa. Încerca să finalizeze cartea pe care o începuse în Anglia, dar nu se putea concentra. Mulți canadieni albi i-au cerut să prezinte problema mediei de știri, un pas pe care el îl evita fiindcă nu dorea să intre în conflict cu profesioniștii cu care poate avea să lucreze, dacă reușea să obțină un loc de muncă în câmpul lui.

Într-o seară, stăpânit de disperare, Dr. Hafeez a părăsit Canada pentru a ajunge în Bangladeș, purtând obișnuitul lui costum negru, în ciuda faptului că ura climatul politic, instabil al țării sale. Nu avea de ales. Știa că lipsa comodităților sofisticate în Bangladeș avea să fie foarte frustrantă pentru el, omul de știință. Era, totuși, sigur că avea să primească un post bun și demn de el la o universitate.

Stephen GILL

Texte cu nume

domnișoarele: Kapritzya D., Giraffa și Kamilla G. Leoaika S., Tigrinna S., Hypopottana R., Tzappa P. etc. Ele sunt niște personaje agreabile și foarte serioase în ceea ce privește relațiile... interumane.

Dacă mă gândesc mai profund, ele ar fi perfecte pentru a face legătura între Ministerul Învățământului și Dresajului și cel al Silviculturii. La cel din urmă am și un amendament; acest minister să se numească Ministerul Silviculturii și al Vizualului. Știm bine că munca la plantări, precum și alte munci au fost înlocuite de îndeletnicirea *privitului* la... telejunglozor.

Cursuri de perfecționare se pot urma de la distanță și pe *sticlă*, desigur, dacă vrei să te califici ca și *animală* de companie sau dorești să devii ucigaș policalificat. Și uite, cum se leagă toate acestea cu întâmplarea că Ministrul Silviculturii și Dresajului va fi din ograda domnului Hipobizopotan! Abia aștept să urmăresc la telejunglozor cum viitorul-posibil premier Panda va participa la mitingurile organizate de mamiferindicate, așa cum a mai făcut-o, atunci când a fost doar simplu senator. Așa se întâmplă când ai o personalitate multiplă! Corect ar fi ca la sfârșitul acelor mitinguri, justițiarul Panda să-l aresteze pe premierul cu același nume, cum nu a făcut-o cu senatorul Panda, după cum ar fi dictat legile bunului simț și nu numai! O fi având calificare și de gâde? Nu cred! Domnul Panda este unul și domnul Gâdea este... altul!

Pamflet de **Florica BUD**

Carte neagră

părți (*Faptele* și *Geniul*) într-un total de 45 de capitole (în fapt studii de sine stătătoare pe varii teme ale tot atâtor autori) și 42 de adevărate anexe cuprinse în a treia parte intitulată *Antologie.* Capitolul dedicat iconografiei revoluției cuprinde 26 de reproduceri (color și alb-negru) dintre cele mai reprezentative și cunoscute la această temă (dar și altele necunoscute publicului românesc).

Desigur că pentru cititorul român, deja format și educat într-un anumit fel de abordare anterioară a acestei istorii (a se vedea inclusiv programele și manualele școlare de astăzi), prezenta lucrare poate fi un șoc. Dar tot așa de bine îl poate lăsa indiferent, tocmai datorită evidentei încercări a autorilor de a demistifica totul, de a aduce un alt „adevăr istoric" pe tapet (să ne gândim că această reacție a existat și la noi în legătură cu cărțile lui Lucian Boia de ex.).

Nu negăm dreptul (și chiar datoria) istoricului de a revedea istoria din alte perspective documentare și interpretative, din alte unghiuri ideologice (mai ales că au trecut mai bine de două veacuri de la evenimente și pasiunile post-revoluționare ar fi trebuit să se stingă definitiv). Însă ne îndoim ca un nespecialist de astăzi să citească acest imens op cu aceeași pasiune cu care, de exemplu eu am citit cândva lucrarea lui André Castelot despre Napoleon Bonaparte. Cât îi privește pe studenții și pe specialiștii acestei perioade din istoria Franței, aceștia vor putea decide cu competența care le-o incumbă tocmai situarea lor în tabăra celor care *trebuie* să cunoască toate fețele unui fapt istoric (*audiatur et altera pars* zicea pe bună dreptate latinul) ce și cât vor citi, vor studia, vor accepta sau vor respinge din opiniile istoricilor din cartea aceasta. Din capul locului cartea le este utilă și li se adresează mai ales lor. Mai ales că în ultima sută și ceva de pagini li se oferă, desigur că nu numai lor, scrieri și documente din epocă, înscrisuri care să justifice tocmai necesitatea acestei abordări noi a istoriei revoluției franceze.

Ar fi o întreprindere riscantă, dacă nu ar fi una absurdă de-a dreptul, a ne propune în acest material de prezentare o atestare, o validare a acestor studii. Pe de o parte nu suntem specialiști în această parte de istorie, iar pe de alta a face acest excurs interpretativ sub aspect științific ar necesita un spațiu pe care nicio revistă nu și-l poate permite a-l sacrifica pentru o singură prezentare de carte. Oricât de incitant și de important ar fi acest subiect prezentat de o carte. Și cartea aceasta este cu adevărat incitantă. Rămâne doar ca cei interesați să-și îndrepte atenția și acribia științifică pentru a parcurge cu folos – asta o credem și noi – o lucrare meritorie de istorie a revoluției franceze. Și nu numai, deoarece reverberațiile de până astăzi, cele comportamentale, morale și politice în ultimă instanță, sunt revelatoare pentru sintagma nu știu cât de veche și ea „nimic nou sub soare"...

Marian Nicolae TOMI